

Postępowanie karne

Zajęcia organizacyjne

Zagadnienia wstępne

I SEMESTR

1. Zajęcia organizacyjne. Zagadnienia wstępne. Wstęp do problematyki zasad procesowych. Zasada skargowości i działania z urzędu. Zasada prawdy materialnej i zasada kontradyktoryjności (wzmianka).
2. Przesłanki procesowe. Uczestnicy procesu karnego – część I. Zasada obiektywizmu i współdziałania ze społeczeństwem (wzmianka). Zasada samodzielności jurysdykcyjnej sądu karnego.
3. Uczestnicy procesu karnego – część II. Zasada prawa do obrony.
4. Czynności procesowe.
5. **Kolokwium pisemne.**
6. Dowody – część ogólna. Zasady dowodowe (domniemania niewinności, *in dubio pro reo*, bezpośredniości, swobodnej oceny dowodów).

1. Zakazy dowodowe. Dowody nielegalne i zebrane w sposób sprzeczny z ustawą. Czynności dowodowe – część I.
2. Czynności dowodowe – część II.
3. Środki przymusu procesowego.

3. Postępowanie przygotowawcze – część I. Zasada legalizmu.
4. Postępowanie przygotowawcze – część II.
5. Porozumienia procesowe i postępowanie przejściowe. Mediacja.
6. Rozprawa główna (postępowanie przed sądem I instancji). Zasada jawności postępowania. Postępowania szczególne.
7. Środki zaskarżenia. Postępowanie odwoławcze. Zasada instancyjności.
8. Nadzwyczajne środki zaskarżenia. Postępowania następcze. Skarga na przewlekłość postępowania.
9. **Kolokwium pisemne.**
10. Rzetelny proces karny. Podsumowanie zajęć.

PROCES KARNY

- zespół prawnie uregulowanych czynności, których celem jest wykrycie przestępstwa i jego sprawcy, osądzenie go za to przestępstwo i ewentualne wykonanie kary, środków karnych oraz środków zabezpieczających (prof. Stanisław Waltoś)
- prawnie uregulowana działalność zmierzająca do realizacji prawa karnego materialnego (prof. Tomasz Grzegorzczak, prof. Janusz Tyłman)

PRZEDMIOT PROCESU KARNEGO

przedmiotem procesu
jest kwestia
odpowiedzialności
karnej oskarżonego za
zarzucane mu
przestępstwo

odpowiedzialnością
karną jest tutaj
powinność poniesienia
przez konkretną osobę
konsekwencji
określonych w prawie
karnym za konkretne
przestępstwo

Odpowiedzialność karna opiera się na dwóch podstawach: **faktycznej i normatywnej**

- podstawą faktyczną jest czyn zarzucany oskarżonemu, który w sytuacji udowodnienia jego popełnienia przypisuje się oskarżonemu w wyroku
 - zasadą jest, że między czynem zarzucanym, a więc tym umieszczonym w akcie oskarżenia, a czynem przypisanym, czyli tym, za który oskarżony zostaje skazany, powinna zachodzić tożsamość; oznacza to, że podstawy faktycznej nie można w sposób istotny zmieniać w toku postępowania karnego (zasada niezmienności przedmiotu procesu)
- podstawa normatywna to kwalifikacja prawna czynu zarzucanego oskarżonemu; w odróżnieniu od podstawy faktycznej może ona zmieniać się w toku postępowania

Podstawowe pojęcie procesu karnego

postępowanie karne – pojęcie wieloznaczne – może być równoważne procesowi karnemu; samo *postępowanie* może też określać poszczególne etapy całego postępowania (np. postępowanie przygotowawcze) lub postępowania szczególne (np. nakazowe)

również kodeks używa tego pojęcia w różnych znaczeniach – zob. art. 2, art. 160, art. 297 k.p.k.

Podstawowe pojęcia procesu karnego

- procedura karna – potocznie traktowana jako synonim prawa karnego procesowego – to błąd!
- procedura to pierwotny przedmiot regulacji prawa karnego procesowego (przedmiotem wtórnym jest proces karny)
- procedura karna wyznacza wzorzec postępowania przed sądami karnymi; obejmuje nie tylko normy k.p.k., ale również zwyczaje i orzecznictwo sądowe

1

§ 1. Przepisy niniejszego kodeksu mają na celu takie ukształtowanie postępowania karnego, aby: 1) sprawca przestępstwa został wykryty i pociągnięty do odpowiedzialności karnej, a osoba niewinna nie poniosła tej odpowiedzialności,

2

2) przez trafne zastosowanie środków przewidzianych w prawie karnym oraz ujawnienie okoliczności sprzyjających popełnieniu przestępstwa osiągnięte zostały zadania postępowania karnego nie tylko w zwalczaniu przestępstw, lecz również w zapobieganiu im oraz w umacnianiu poszanowania prawa i zasad współżycia społecznego,

3

3) zostały uwzględnione prawnie chronione interesy pokrzywdzonego przy jednoczesnym poszanowaniu jego godności,
4) rozstrzygnięcie sprawy nastąpiło w rozsądnym terminie.

CELE PROCESU KARNEGO - ART. 2 § 1 KPK

Dyrektywa trafnej represji karnej

Art. 2 § 1 k.p.k. wyraża cele procesu
karnego, w tym m. in. **dyrektywę trafnej
reakcji karnej**

Dyrektywę trafnej reakcji karnej sprowadza
się do następujących postulatów:

nikt niewinny nie
poniesie
odpowiedzialności;

nikt winny nie
powinien ponieść
odpowiedzialności
większej, niż na to
zasłużył;

nikt winny nie
powinien uniknąć
odpowiedzialności;

nikt winny nie
powinien ponieść
odpowiedzialności
mniejszej, niż na to
zasłużył

DOKTRYNALNE CELE PROCESU KARNEGO - S. WALTOŚ

- 1. Osiągnięcie **stanu sprawiedliwości prawnomaterialnej**, czyli doprowadzenie do słusznego zastosowania normy prawa karnego materialnego.
- 2. Osiągnięcie **stanu sprawiedliwości proceduralnej**. Sprawiedliwość w tym znaczeniu to sytuacja, w której osoba, przeciwko której lub na rzecz której proces się toczy, nabiera przekonania, że organy procesowe zrobiły wszystko, aby prawu stało się zadość, postępując w stosunku do niej zgodnie z prawem, sumiennie i z najlepszą wolą. W literaturze przedmiotu pojęcie sprawiedliwości proceduralnej łączy się z zasadą uczciwego (rzetelnego) procesu.

FUNKCJE PROCESU KARNEGO

01

1) porządkująca –
stwarza podstawy
prawne i ramy
działania w toku
procesu

02

2) instrumentalna –
kreuje taki kształt
procesu, który najlepiej
pozwole realizować
jego cele

03

3) gwarancyjna –
wyznacza ramy
ingerencji w prawa i
wolności jednostki

Odmiany procesu karnego

- z uwagi na sposób ścigania: z oskarżenia publicznego lub prywatnego → **TRYBY PROCESU KARNEGO**
- ze względu na osobę oskarżonego: postępowanie w sprawach osób pełnoletnich, nieletnich i wobec osób wojskowych
- postępowanie podstawowe w trybie zwyczajnym i postępowania w trybach szczególnych

Postępowanie zwyczajne i postępowania szczególne

- postępowanie szczególne – tak jak zwyczajne – zmierza do rozstrzygnięcia o głównym przedmiocie procesu, ale istotnie różni się od postępowania zwyczajnego w sposób z góry przewidziany przez prawo procesowe
- postępowanie szczególne mogą się toczyć: obligatoryjnie i fakultatywnie, w sprawach wielkiej wagi i o drobne czyny zabronione, przed sądem powszechnym lub szczególnym, na podstawie k.p.k. lub innych aktów ustawodawczych

Postępowanie zwyczajne i postępowania szczególne

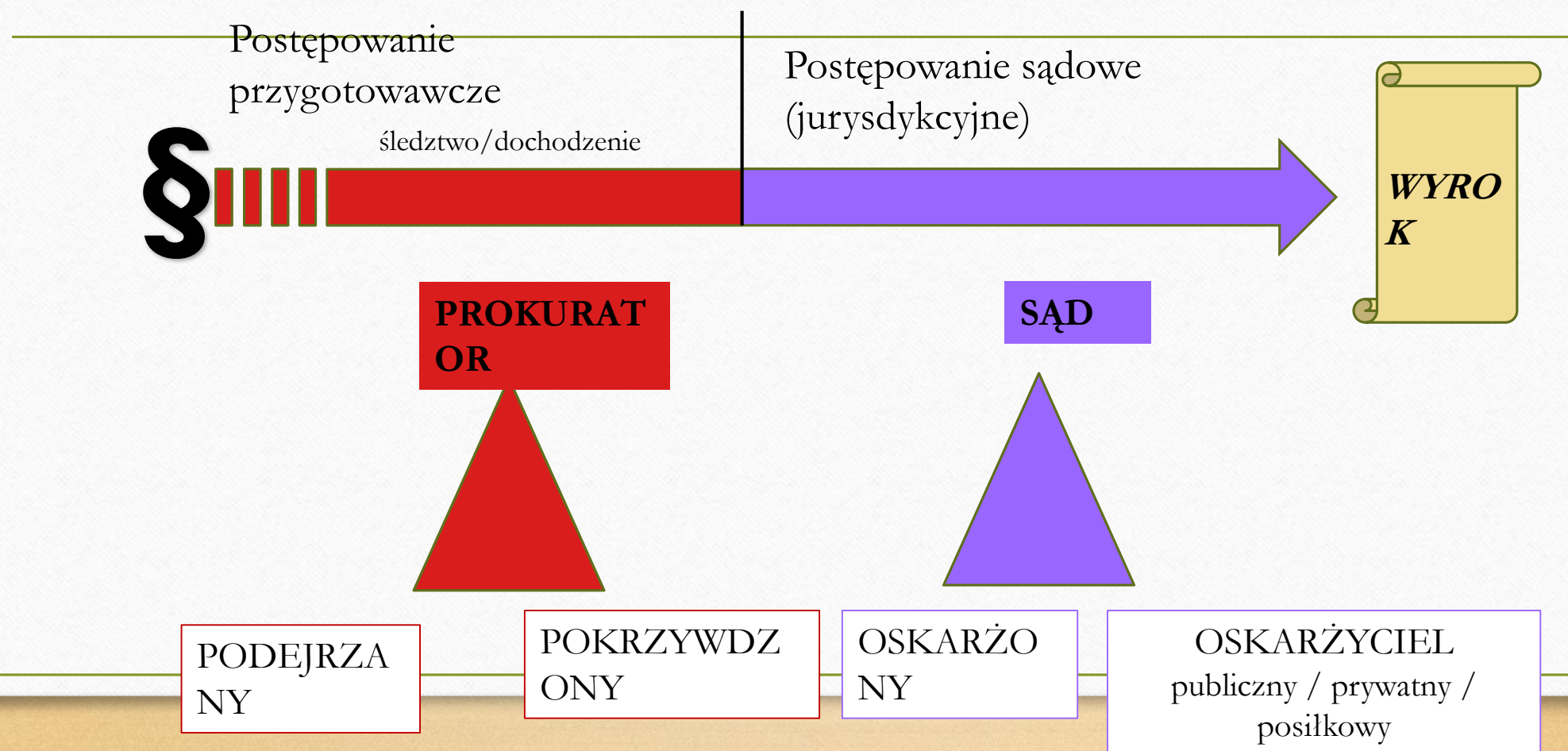
- ze względu na stosunek postępowań szczególnych do formalizmu procesowego mogą być one:
 - **ekwiwalentne** – postępowanie karne skarbowe zwyczajne, postępowanie poprawcze w sprawach nieletnich
 - **wzbogacone** – obecnie nie występuje, do 1928 r. - postępowanie o zbrodnie przed sądami przysięgłych
 - **zredukowane** – przyspieszone, nakazowe i z oskarżenia prywatnego (to ostatnie jest i trybem ścigania, i postępowaniem szczególnym!)

STADIA PROCESU

- postępowanie przygotowawcze
 - śledztwo
 - dochodzenie
- postępowanie główne (przed sądem I instancji)
- postępowanie odwoławcze
- postępowanie wykonawcze (uregulowane w Kodeksie karnym wykonawczym)

postępowanie główne + postępowanie odwoławcze = postępowanie jurysdykcyjne

Przebieg procesu karnego

śledztwo	dochodzenie
- sprawy o większym ciężarze gatunkowym	- sprawy o mniejszym ciężarze gatunkowym
zwiększony formalizm	mniejszy formalizm
- prowadzone co do zasady przez prokuratora	prowadzone co do zasady przez Policję pod nadzorem prokurator

POSTĘPOWANIE PRZYGOTOWAWCZE

POSTĘPOWANIE
PRZYGOTOWAWCZE

- prowadzone przez Policję (lub inne organy ścigania) lub prokuratora
- strony: podejrzany i pokrzywdzony
- prokurator - *dominus litis* postępowania przygotowawczego

POSTĘPOWANIE JURYSDYKCYJNE

prowadzone przez sąd

strony: oskarżyciel
(publiczny, posiłkowy,
subsydiarny,
prywatny) i oskarżony

PROCES INKWIZYCYJNY

- Proces inkwizycyjny ukształtowany w średniowieczu kumulował w jednej osobie – sędziego – funkcje oskarżenia, obrony i orzekania (proces inkwizycyjny zwany jest również jednopodmiotowym).
- Proces inkwizycyjny zakłada, że najlepszym sposobem dojścia do prawdziwych ustaleń faktycznych jest przeprowadzanie dowodów przez sędziego, który ma obowiązek wyjaśnić wszystkie istotne okoliczności oraz powinien przejawiać w niezbędnym zakresie inicjatywę dowodową.

PROCES KONTRADYKTORYJNY

- Role oskarżyciela, sędziego i obrońcy pełnią różne osoby, stąd nazwa „proces trójpodmiotowy”.
- Założeniem idealnym procesu kontradyktoryjnego jest przekonanie, iż skuteczniejszym sposobem osiągnięcia prawdy jest spór pomiędzy równymi stronami odbywający się przed neutralnym sędzią. Model kontradyktoryjny wykształcił się w systemie anglosaskim, a na kontynencie europejskim dominuje model z przeważającymi cechami inkwizycyjności.

ŹRÓDŁA PRAWA KARNEGO PROCESOWEGO

- **Konstytucja RP** (zob. m.in. art. 41-45),
- Europejska Konwencja Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z 4 XI 1950 r. (**EKPCZ**) i inne akty prawa międzynarodowego,
- **Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks Postępowania Karnego**,
- Inne ustawy (np. ustawa o świadku koronnym, ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich),
- Akty ustrojowe organów procesowych i innych uczestników procesu (np. prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawa o Policji).

TRYBY ŚCIGANIA

- przestępstwa ścigane z oskarżenia publicznego
 - przestępstwa ścigane z urzędu
 - przestępstwa ścigane na wniosek
 - przestępstwa bezwzględnie wnioskowe
 - przestępstwa względnie wnioskowe
- przestępstwa ścigane z oskarżenia prywatnego

TRYB PUBLICZNOSKARGOWY

- Postępowanie prowadzone z własnej inicjatywy przez organy ścigania, które w razie podejrzenia popełnienia przestępstwa mają obowiązek podjąć wszelkie działania w celu wykrycia sprawcy.
- BEZWARUNKOWY-gdy w k.k. brak informacji co do trybu,
- WARUNKOWY – uzależniony od wniosku o ściganie właściwego podmiotu (art. 12 k.p.k.) lub zezwoleń na ściganie właściwego organu

TRYB PRYWATNOSKARGOWY

- Postępowanie prowadzone na skutek **prywatnego aktu oskarżenia** wniesionego przez pokrzywdzonego, który staje się oskarżycielem prywatnym.
- Oskarżyciel publiczny może wszcząć lub wstąpić, gdy zachodzi przesłanka interesu społecznego

Przestępstwa ścigane z oskarżenia publicznego

Przestępstwa ścigane z urzędu

- znakomita większość spraw karnych jest inicjowana w tym trybie
- prawo nakazuje odpowiednim organom państwowym, aby niezależnie od źródła informacji dającej podstawę do podejrzenia, że mogło mieć miejsce zachowanie przestępne, i bez oczekiwania na reakcję podmiotu dotkniętego takim zachowaniem, podjęły czynności zmierzające do realizacji ścigania karnego
- przestępstwa ścigane niezależnie od woli pokrzywdzonego (interes społeczny w ich ściganiu)

Przestępstwa ścigane z oskarżenia publicznego

Przestępstwa ścigane na wniosek (art. 12 k.p.k.)

- w sprawach o przestępstwa ścigane na wniosek postępowanie z chwilą złożenia wniosku toczy się z urzędu, czyli jest publicznoskargowe

- przestępstwa bezwzględnie wnioskowe - ścigane dopiero po złożeniu wniosku przez pokrzywdzonego, niezależnie od relacji łączącej pokrzywdzonego z podejrzanym (np. art. 190 k.k. - groźba karalna, art. 192 k.k. - zabieg leczniczy bez zgody pacjenta)

- przestępstwa względnie wnioskowe - wniosek jest wymagany z powodu osobistego stosunku łączącego sprawcę z pokrzywdzonym (np. art. 278 § 4 k.k. - kradzież na szkodę osoby najbliższej, art. 279 § 2 k.k. - kradzież z włamaniem na szkodę osoby najbliższej)

WNIOSEK O ŚCIGANIE

Wniosek o ściganie przestępstwa stanowi wyraz woli uprawnionego podmiotu i wywiera skutki prawne niezwłocznie po jego złożeniu (wyrok SA w Krakowie z 14.7.2005 r., II AKA 140/05). Wniosek powinien stanowić jednoznaczny wyraz woli ścigania (wyrok SA w Katowicach z 4.2.2010 r., II AKA 406/09). Wniosek nie musi zawierać imiennego wskazania sprawców.

Art. 12 § 3 k.p.k.: Wniosek może być cofnięty w postępowaniu przygotowawczym za zgodą prokuratora, a w postępowaniu sądowym za zgodą sądu - do rozpoczęcia przewodu sądowego na pierwszej rozprawie głównej. Ponowne złożenie wniosku jest niedopuszczalne.

Cofnięcie wniosku jest definitywne i wymaga:

- zgody prokuratora lub sądu
- zachowania terminu - do rozpoczęcia przewodu sądowego na pierwszej rozprawie głównej

Przestępstwa ścigane z oskarżenia prywatnego

Postępowanie w sprawach z oskarżenia prywatnego jest wszczynane i popierane przez samego pokrzywdzonego będącego „kreatorem” tego postępowania.

„W konkretnych przypadkach wstępna ocena danego czynu zależy i musi zależeć od tej osoby [pokrzywdzonego], zdecydowanie niewskazane byłoby uszcześliwianie na siłę w sytuacjach, gdy pokrzywdzony nie jest zainteresowany ściganiem albo zgoła nie dopatruje się jakiegokolwiek przestępstwa i własnego pokrzywdzenia.” (dr hab. Andrzej Światłowski, prof. UJ)

SĄDY W POLSCE

Ustawa – Prawo o ustroju sądów powszechnych

§ 1. Sądami powszechnymi są sądy rejonowe, sądy okręgowe oraz sądy apelacyjne.

§ 2. Sądy powszechne sprawują wymiar sprawiedliwości w zakresie nienależącym do sądów administracyjnych, sądów wojskowych oraz Sądu Najwyższego.

§ 3. Sądy powszechne wykonują również inne zadania z zakresu ochrony prawnej, powierzone w drodze ustaw.

§ 4. Ilekroć w dalszych przepisach jest mowa o sądach bez bliższego ich określenia, rozumie się przez to sądy powszechne.

KONSTYTUCJA RP

Art. 173. Sądy i Trybunały są władzą odrębną i niezależną od innych władz.

Art. 174. Sądy i Trybunały wydają wyroki w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 175

1. Wymiar sprawiedliwości w Rzeczypospolitej Polskiej sprawują Sąd Najwyższy, sądy powszechne, sądy administracyjne oraz sądy wojskowe.

2. Sąd wyjątkowy lub tryb doraźny może być ustanowiony tylko na czas wojny.

Art. 176

1. Postępowanie sądowe jest co najmniej dwuinstancyjne.

2. Ustrój i właściwość sądów oraz postępowanie przed sądami określają ustawy.

Art. 177

Sądy powszechne sprawują wymiar sprawiedliwości we wszystkich sprawach, z wyjątkiem spraw ustawowo zastrzeżonych dla właściwości innych sądów.

KONSTYTUCJA RP

Art. 178

1. Sędziowie w sprawowaniu swojego urzędu są niezawiśli i podlegają tylko Konstytucji oraz ustawom.
2. Sędziom zapewnia się warunki pracy i wynagrodzenie odpowiadające godności urzędu oraz zakresowi ich obowiązków.
3. Sędzia nie może należeć do partii politycznej, związku zawodowego ani prowadzić działalności publicznej nie dającej się pogodzić z zasadami niezależności sądów i niezawisłości sędziów.

Art. 179

Sędziowie są powoływani przez Prezydenta Rzeczypospolitej, na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, na czas nieoznaczony.

PROKURATURY W POLSCE

USTAWA - PRAWO O PROKURATURZE

Art. 1

§ 1. Prokuraturę stanowią Prokurator Generalny, Prokurator Krajowy, pozostali zastępcy Prokuratora Generalnego oraz ~~prokuratorzy powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury i prokuratorzy Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko~~

Narodowi Polskiemu, zwanego dalej „Instytutem Pamięci Narodowej”.

§ 2. Prokurator Generalny jest naczelnym organem prokuratury. Urząd Prokuratora Generalnego sprawuje Minister Sprawiedliwości. Prokurator Generalny musi spełniać warunki określone w art.75 § 1 pkt 1-3 i 8.

§ 3. Prokuratorami powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury są prokuratorzy Prokuratury Krajowej, prokuratur regionalnych, prokuratur okręgowych i prokuratur rejonowych.

§ 4. Prokuratorami Instytutu Pamięci Narodowej są prokuratorzy Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, zwanej dalej „Główną Komisją”, prokuratorzy oddziałowych komisji ścigania zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, zwanych dalej „oddziałowymi komisjami”, prokuratorzy Biura Lustracyjnego oraz prokuratorzy oddziałowych biur lustracyjnych.

PROKURATURY W POLSCE

Art. 16

Powszechnymi jednostkami organizacyjnymi prokuratury są:
Prokuratura Krajowa, prokuratury regionalne, prokuratury okręgowe i
prokuratury rejonowe.

Art. 74

§ 1. Prokuratorów powszechnych jednostek organizacyjnych
prokuratury na stanowisko prokuratorskie powołuje Prokurator
Generalny na wniosek Prokuratora Krajowego.

ZASADA PRAWA A ZASADA PROCESOWA - ZASADA PRAWA

- Norma prawna o szczególnym znaczeniu w systemie prawa.
- Wyróżnia się zasady uniwersalne (ogólnoprawne) odnoszące się do całego systemu prawa oraz te, które dotyczą jego poszczególnych części (np. zasady prawa cywilnego, zasady procesu karnego).
 - Z. Pulka [w:] A. Bator (red.), *Wprowadzenie do nauk prawnych. Leksykon tematyczny*, Warszawa 2008, s.150.

ZASADA PRAWA A ZASADA PROCESOWA - ZASADA PROCESOWA

- Ogólna dyrektywa wyrażające to, co w procesie zasadnicze i typowe oraz podkreślające jego ogólne cechy lub prawidłowości.
- Ma podstawowe znaczenie w dziedzinie postępowania karnego, kształtuje jego model i stanowi dyrektywę postępowania wiążącą ustawodawcę, organy wymiaru sprawiedliwości oraz uczestników procesu.
 - M. Cieślak, *Polska procedura karna*, Warszawa 1973, s. 202.

ZASADY PRAWA A NORMY PRAWNE

- Zasady prawa różnią się od zwykłych norm prawnych tym, że **zasady prawa mają optymalizacyjny charakter.**
- Szczególna rola przejawia się w tym, że:
 - wyznaczają kierunek działań prawodawczych
 - wskazują kierunek interpretacji przepisów prawa,
 - wskazują kierunki stosowania prawa (zwłaszcza przy tzw. luzach decyzyjnych)
 - ukierunkowują sposób korzystania z przyznanych uprawnień przez różne podmioty

ZASADY PROCESOWE

- Zagadnienia systematyki zasad procesowych, ich hierarchii oraz liczby są w piśmiennictwie kwestiami spornymi. Przedstawiciele doktryny wyróżniają różną liczbę zasad oraz odmiennie je porządkują. Wiąże się to z faktem, że zasady procesowe dotyczą zagadnień różnej wagi, a tym samym posiadają odmienny stopień ogólności
- S. Waltoś, *Naczelne zasady procesu karnego*, Warszawa 1999, s. 4.
- Niemniej przez pryzmat zasad procesowych można uzyskać w sposób syntetyczny ogólny obraz modelu procesu i są użyteczne w praktyce stosowania prawa, jako nieodzowna dyrektywa postępowania dla organów procesowych i wskazówka interpretacyjna.

ZASADY ABSTRAKCYJNE I KONKRETNE- ZASADY ABSTRAKCYJNE

- Koncepcje teoretyczne, wskazujące sposób rozwiązania określonego zagadnienia procesowego, niezwiązane z konkretnym ustawodawstwem.
- Ich cechą charakterystyczną jest **absolutyzm oraz krańcowość** – nie dopuszcza się od nich wyjątków.
- Zasad abstrakcyjnych nie można naruszyć w toku procesu – są one jedynie wytworem **teorii**, „założeniem modelowym” i **nie obowiązują w praktyce**. Wyznaczają one jednak kierunek wykładni prawa i stanowią wskazówkę dla ustawodawcy, w jaki sposób można unormować daną problematykę

ZASADY ABSTRAKCYJNE I KONKRETNE - ZASADY KONKRETNE

- Ustawowy wyraz odpowiednich zasad abstrakcyjnych, przyjęty w danym systemie procesowym i ściśle z nim związany.
- Zwykle dopuszczalne są od nich wyjątki na rzecz zasad przeciwstawnych i klauzule ograniczające ich stosowanie, ponieważ ustawodawca pierwotną koncepcję teoretyczną przystosowuje do realnych możliwości jej realizacji.

PODZIAŁ ZASAD PROCESOWYCH (KONKRETNÝCH)

- 1. Ze względu na moc obowiązywania:
 - zasady dyrektywy
 - zasady reguły
- 2. Ze względu na sposób ujęcia w obowiązującym prawie:
 - zasady skodyfikowane (prawnie zdefiniowane) – ich definicja, choćby częściowa znajduje się w kpk; np. zasada legalizmu (art. 10)
 - zasady nieskodyfikowane (prawnie niezdefiniowane) - obowiązywanie wynika pośrednio z szeregu przepisów, a ich zakres precyzowany jest w doktrynie i orzecznictwie (np. zasada bezpośredniości)
- 3. Ze względu na miejsce unormowania konkretnej zasady procesowej:
 - zasady konstytucyjne (np. zasada domniemania niewinności – art. 41 ust. 2 Konstytucji)
 - zasady pozakonstytucyjne
 - ustawowe (np. zasada skargowości – art. 14)
 - konwencyjne

ZASADY DYREKTYWY I ZASADY REGULY - ZASADY DYREKTYWY

- Nie obowiązują w procesie karnym w sposób absolutny, ponieważ:
 - - w określonych ustawą sytuacjach nie muszą być w pełni zrealizowane (por. art. 389 i zasadę bezpośredniości);
 - - dopuszczalne są wyjątki na rzecz zasad przeciwstawnych (por. art. 10 – zasada legalizmu i art. 11 – umorzenie absorpcyjne)
 - - między zasadami dyrektywami może dochodzić do kolizji. O pierwszeństwie jednej z nich decyduje organ prowadzący postępowanie, co nie oznacza, że druga jest automatycznie nie ma zastosowania (np. zasada ustności i pisemności w postępowaniu sądowym)

ZASADY DYREKTYWY I ZASADY REGULY - ZASADY REGULY

- Odwrotności zasad dyrektyw.
- Muszą zostać w pełni zrealizowane, co oznacza, że niedopuszczalne są żadne klauzule ograniczające ich stosowanie czy wyjątki na rzecz zasad przeciwstawnych.
- Między zasadami regułami nie może dojść do kolizji, ponieważ obowiązywanie jednej reguły automatycznie wyłącza obowiązywanie drugiej.
- Np. zasada domniemania niewinności (art. 5 § 1)

ZASADY NACZELNE WG PROF. WALTOSIA

- *Podstawowe, swoiste normy, określające główne cechy procesu, wskazujące i podkreślające to, co na tle całokształtu przepisów jest najważniejsze i ogólniejsze w stosunku do szczegółów mniej istotnych. Wyodrębnienie pojęcia naczelných zasad na tle „zwykłych” miało zapobiec wyróżnianiu zbyt dużej ilości zasad procesu karnego.*

- Aby zasada procesowa mogła zostać uznana za zasadę naczelną konieczne jest spełnienie następujących warunków:
- **1. Zasada posiada węzłowe znaczenie w procesie i jej brak utrudniałby określenie jego modelu; przy czym:**
 - a) nie należy wyróżniać zbyt dużej liczby zasad,
 - b) nie może wyrażać prawd banalnych,
 - c) zasada zasługuje na taką nazwę, jeżeli jest co najmniej jedną z dwóch idei możliwych do pomyślenia (postulat ten nie odnosi się do zasad ogólnoprawnych np. zasady humanitaryzmu);
- **2. zawiera określoną treść ideologiczną i społeczną,** ponieważ system zasad procesowych jest zawsze związany z układem stosunków społecznych i politycznych;
- **3. dotyczy bezpośrednio postępowania karnego i wprost wpływa na jego model** (zasadami naczelnymi nie są więc zasady dotyczące wszystkich dziedzin prawa);
- **4. powinna mieć charakter dyrektywny,** to znaczy być regułą rozwiązania organizacyjnego lub zachowania, które w ten sposób powinno stać się prawidłowością.

KLASYFIKACJA ZASAD WG PROF. SKORUPKI

- **I. Zasady procesu karnego:**
- 1. zasady ogólnoprawne (II stopnia),
- 2. zasady ściśle procesowe (I stopnia).

II. Zasady ściśle procesowe:

1. zasady naczelne,
2. pozostałe zasady procesu

- **III. Zasady naczelne:**
- 1. prawie zdefiniowane (skodyfikowane),
- 2. prawnie niezdefiniowane (nieskodyfikowane).

IV. Zasady prawnie zdefiniowane:

1. konstytucyjne,
2. pozakonstytucyjne.

- **V. Zasady pozakonstytucyjne:**
- 1. ustawowe
- 2. konwencyjne

ZASADY PROCESOWE WG PROF. SKORUPKI

- I. ZASADY WSZCZĘCIA PROCESU:
 - - legalizmu i oportunisty, działania z urzędu, skargowości
- II. ZASADY PROWADZENIA PROCESU KARNEGO:
 - udziału czynnika społecznego ; samodzielności jurysdykcyjnej sądu karnego; obiektywizmu; działania z urzędu, szybkości, kontradiktoryjności oraz inkwizycyjności, jawności i tajności, ustności i pisemności, instancyjności

C.D.

- III. ZASADY POSTĘPOWANIA DOWODOWEGO:
 - prawdy materialnej, bezpośredniości, swobodnej oceny dowodów),
- IV. ZASADY GWARANCYJNE OSKARŻONEGO:
 - domniemanie niewinności, in dubio pro reo, prawo do obrony

ZASADA PRAWDY MATERIALNEJ

- Art. 2 § 2 k.p.k.: Podstawę wszelkich rozstrzygnięć powinny stanowić prawdziwe ustalenia faktyczne – jest to zasada prawnie zdefiniowana.
- Brak oparcia w Konstytucji RP (choć są różne stanowiska).
- Dyrektywa wynikająca z art. 2 § 2 k.p.k. adresowana jest do wszystkich organów procesowych, które w toku procesu podejmują jakiegokolwiek rozstrzygnięcia
- Prawda materialna a prawda formalna (sądowa).
- Niekiedy uznawana za najważniejszą zasadę procesową.
- Czy stanowi cel procesu karnego?

ZASADA KONTRADYKTORYJNOŚCI

- **Zasada kontradyktoryjności** to dyrektywa, zgodnie z którą strony mają prawo do walki o korzystne dla siebie rozstrzygnięcie.
- **Zasada inkwizycyjności (śledcza)** to dyrektywa głosząca, że w procesie nie ma miejsca dla stron procesowych i że badanie sprawy należy wyłącznie do organu procesowego.
 - Kontradyktoryjność - proces jako walka równouprawnionych stron przed bezstronnym arbitrem.
 - Inkwizycyjność - proces, w którym strony mają ograniczone uprawnienia, a gospodarzem i aktywnym uczestnikiem jest sąd.
 - *De lege lata* mamy do czynienia z inkwizycyjnym postępowaniem przygotowawczym i względnie inkwizycyjną rozprawą główną (w teorii kontradyktoryjną).